

act: ap: xix. 19. Jerom: xxxvi. 23. 1. Macc: 1. 59.

Ἡφαιστὸς Βιβλιολεγεῖς
Vulcanus Musis inimicus.

ii.

A. Z.

Dissertatio Historica

de

**LIBRIS ET BIBLIOTHECIS
IGNE ABSUMTIS**

Programmatis loco,

quo ad

Encaenia Scholastica

die 30 Oct. A. O. R. 1711. habenda

PATRONI & Fautores studiorum

invitantur,

Una cum

CENTONE VIRGILIANO

de incendio Nordhusano

P. P.

JOH. JOACH. MEIERO. R.

Northus. prel. Coeler.

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
DISTRIBUTION

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
COMPARATIVE ZOOLOGY

HUMANA CUNCTA FUMUS, UMBRA
VANITAS
ET SCENAE IMAGO, UT ABSOLVAM BREVI,
NIHIL.

HOs Jambos, quos in cenotaphio Justi Lipsii legi testatur *Emanuel Thesaurus*, (a) à veritate non esse alienos, tot seculorum constat experientia, tot universæ naturæ exemplis & repentino rerum humanarum interitu docemur. Ut taceam alia omnia, temporis videlicet injuriam, vetustatis in exedendis operibus violentiam, tempestates, terræ motus, eluviones, bella, quorum impetu urbes celeberrimæ deletæ, & regiones quondam florentissimæ incolis exhaustæ sunt; quis est, cui non perspicuum sit, nihil inter homines arte factum manuque structum esse, quod non insatiabili flammaram violentia labefactari, deformari, et in cineres redigi possit. Immensa foret oratio, et uteremur in re non dubia testibus non necessariis, si ex historiarum monumentis omnes urbium opulentissimarum clades, quas ipsis incendia pepererunt, excuteremus. Nordhusa nostra ignem aliquoties ceu *Θηλατον μάστιγα* perpeffa, eodemque superiori anno miserrime devastata, documento esse potest, nihil in rebus humanis fixum esse & perenne, sed omnia fragilia, fluxa esse & caduca. Nolo in præsentiarum acerbissimum hoc vulnus refricare, nolo ædis Nicolaitanæ, curiæ, scholæque, excidium, nolo denique tot domorum

omnibus rebus refertarum atque exornatarum memora-
re ruinas: sed dum eodem incendio mecum alii librorum
jacturam fecerunt non omnino contemnendam, hodierno
die, quo per DEI O. M. gratiam, & Senatus nostri Am-
plissimi munificentiam schola nostra, post excidium renata,
encaenia sua celebrat, ignem ab omni seculorum memo-
ria βιβλιολεΐθριον & Vulcanum Musis mansuetioribus nun-
quam non inimicum exstitisse, paucis demonstrabo.

§ 1. Si regum sapientissimus jam tum sua ætate con-
questus est, nullum faciendi libros esse finem: quid non
hodie diceret, si redivivus in orbem factus instructissimas
Europæ bibliothecas perlustraret. (a) Tantam enim libro-
rum præcipue his temporibus esse multitudinem, ut fere
ipse orbis immenso hoc pondere gravatus ingemiscat, id
fatentur etiam ii, qui alias in contraria omnia ire consueve-
runt. Dum enim cuilibet literatori hodie unguis pruri-
unt, nemoq; famam vel mediocriter docti tueri potest, nisi
nomen suum chartis brevi aut ad tineas blattasque aman-
dandis, aut salsamentario & myropolæ vendendis, illinat:
hinc fit, ut quotidie novæ prodeant auctorum copiæ, tanto
numero, ut autumnus, quem vivimus, injuria non mihi tot
folia arboribus dejicere videatur, quot chartarum folia sin-
gulis nundinis in orbem literatum protruduntur. Lepi-
da, sed verissima hac de re verba sunt viri docti (b): *incavea*
inquit, si forent conclusi omnes libri, ut pulli gallinacci, tamen
haut

a Ecl. 12. 12. b P. Cuna' Cit. Petr. Poiget de erud. falsa p. 609.

haut possint, opinor, uno anno circum iri: et Aurelium
quendam solam Juris prudentiam multorum camelorum
onus appellasse, testatur ὁ πᾶνυ Morhoffius. (a) Inter tot er-
go voluminum myriadas, quas nunquam non insanabile
illud scribendi peperit cacöethes, libros quam plurimos
existisse inutiles, imo perniciosos, nemo prudens facile
ibit inficias. Quibus etsi orbis litteratus carere, illorum-
que jactura per ignem facta non omnino infelix videri pot-
est: dolendum tamen, immitem Vulcanum nullo discrimi-
ne salutes libros cum futilibus et noxiis extirpatum ivisse,
& infelix lolium, sterilesque avenas cum optima monu-
mentorum segete absumsisse.

§. 2. Reprehensionem igitur non merentur, sed po-
tius omni laude dignissimi sunt illi, qui olim inter Ephe-
sios divina luce collustrati, libros suos γοητικὰς & incan-
tationes magicas combusserunt. De his Spiritus S. ita
loquitur (b): ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πράξαντων, συνενεύκαυτες
τὰς βιβλίας κατίκαμον ἐνώπιον πάντων. i. e. vertente Erasmo:
Multi eorum, qui curiosa (γοητίας & τερατουργίας) vocant
philosophi) exercuerant, comportatos libros exusserunt
coram omnibus. Horum certe in libros pestilentes odi-
um ita laudabile justumque fuit, ut inde gloriam apud o-
mnem posteritatem consecuti sint maximam, eorumque
sedulitas in abolendis veterariis scriptis vivet, dum aliquid
inter Christianos manebit pietati pretium. Eadem reli-
gionis sanctimonia incitati veteres Christianorum Impera-
tores

(a) de arg. dict. p. 85. (b) Act. 19, v. 19.

tores hæreticorum scripta flammis tradere solebant; propterea quod ob errorum immanitatem, & argumenti fœditatem illa oculis manibusque purioris Ecclesiæ subtrahenda judicabant. Ita Constantinus M. Arii, Arcadius Eunomianorum, Theodosius Nestorii, Martianus Eutychianorum, Ricaredus, Rex Hispaniæ, Arianorum scripta tanquam fidei & bonarum mentium detrimenta flammis exusserunt. (a) Pari ratione Ethnici eos libros quos Jcti improbatæ lectionis appellitant, quique avitæ religioni labem adspargere videbantur, igne combusserunt: Memorabile habet exemplum Valerius Maximus: (b) libros Græcos, inquit, quia aliqua ex parte ad solvendam religionem pertinere existimabantur, L. Petilius, prætor Urbanus ex auctoritate senatus per victimarios igne facto, in conspectu populi cremavit. Noluerunt enim prisca viri quicquam in hac adservari civitate, quo animi hominum à deorum cultu avocarentur. Sic a prisca Atheniensibus Protagoræ libri, propterea quod ad ἀθεότητα viam sternebant, in foro cremati sunt, sub præconis voce a singulis, qui illos habebant, investigati. (c) Pari ratione optimus Imperator, Octav. Augustus, libros fatidicos, Gentilium idolomaniæ perniciosos, igne delet. Ita enim de eo Historicus: (d) Quicquid fatidicorum librorum Græci Latinique Sermonis, nullis vel parum idoneis auctoribus vulgo ferebatur, supra duo millia contracta undecim die

(a) Petr. S. vavis Hist. Conc. Trid. p. 530. (b) Val. Max. l. 1. c. 1. §. 12. (c) Diog. Læert. in vita p. 554. Lactantius de ira Dei c. 9, p. 284. (d) Svetonius in Aug. c. 31.

dique, cremavit; ac solos retinuit Sibyllinos. Quamvis autem libri Sibyllini hoc tempore flammam effugerint, idem tamen eos mansit exitium. Cum enim jam inde à Tarquinii superbi tempore lapideæ arcæ essent inclusi, & sub templo Jovis Capitolini diligentissime reconditi; ex Scto in rebus maximi momenti per quindecim viros subinde consulendi: Syllano tamen tempore A. V. 670. libri hi una cum capitolio exusti sunt, quam oraculorum jacturam cum Romani ferrent ægerrime, Sibyllina carmina undique gentium per legatos exquisita, descriptaque, & restituto Capitolio reddita sunt a Sylla A. V. 678. & paulo post templo Apollinis ab Augusto. (a) Tandem in incendio Neronianis servati sunt, sub Imp. Honorio tamen a Stilicone flammis traditi, remanente per traditionem aliquam eorum memoria. Hodie autem quæ circumferuntur Sybillina oracula, non sunt illorum veterum quædam fragmenta, sed verius suppositi, & pia fraude paganis imponentes. Porro Imperator Nero, propudium illud hominis, ne quid superstitio gentilis detrimenti caperet, exussit libros *Fabricii Vejentonis*, quibus nomen Codicillorum dederat, multaque & probrosa in Patres & Sacerdotes composuerat, Vejente Italia depulso. Horum institutum quemadmodum laude sua defraudandum non est; ita inter Christianos merito atque optimo jure libros eos igne

[a] Fabricius Biblioth. Gr. l. I. c. 39. & seqq. Langius Histor. Phil. p. 126.

igne aboleri par erat; qui semina impietatis, atheismi videlicet, naturalismi, scepticismi & Spinosismi mentibus indunt, intellectum corrumpunt, & voluntatem depravant. Celebrabitur ergo meritis encomiis *Andreas Naugerius*, nobilis & Poëta Italus, qui quotannis stato die, Musis sacro, tria Valerii Martialis volumina, tanquam spurca & impura, cum execratione Vulcano dicavit. (a) Quod facinus brevibus Gyaris & carcere dignum arbitretur non nemo, qui ea propter *Naugerium atrocem incendiarium* vocare non erubuit: (b) Sed utinam omnes docti pari castimoniae amore flagrarent, ut omnia ista lasciviae & libidinis monumenta, quibus tot juvenum animi corrumpuntur, in pulverem redigerent! Est quidem suus Martiali nitor, est lepos & acumen: fatius tamen hoc sermonis cultu carere, quam eundem cum præsentissimo animæ detrimento didicisse. Nam dum pietatis semper mihi potior ratio, quam sermonis habenda esse videtur: libri illi pestilentes; ex quibus morum depravatio pertimescenda est (e. g. Propertii Satyricon, Carmina Priapeja, Aulonii Cento nuptialis, & è recentioribus, satyra ista Sotadica falso Aloysiæ Sigææ, integerrimæ feminæ, adscripta &c.) flammis æternis mihi videntur dignissimi, etiamsi casto emendatoque sermone aliquod oblectamentum legentibus parere possint.

In.

(a) Paulus Jovius in *El. illustr. vir.* p. 232. (b) Balth. Bonifacius in *conjecturis in Martialem*,

§. III. Iniquiori certe fato libri his multo meliores cremati sunt. In ipsa SS. literarum volumina non numquam ab hominibus sceleratis igne sævitum est. *Jojakim*, Judæ Rex, Prophetæ Jeremiæ volumen, cultello dissectum in ignem projecit. (a) *Antiochus Epiphanes*, Judæorum ille Phalaris, libros legis conquiri, & igne aboleri jussit. lisdem furiis agitati gentiles crudelissime grassabantur in libros S. scripturæ, coelestem veritatem una cum voluminibus destructuri. Ita enim Eusebius: (c) *Nonus Decimus agebatur annus imperii Diocletiani, mensis Martius, & dies sollemnis Paschæ imminebat, cum edicta Principis per omnem terram proponebantur, ut cunctæ, quæ usquam sunt Ecclesiæ, ad solum usque destruerentur, scripturæ sacræ igni exurerentur.* Immo martyres primæ ecclesiæ, quando per ultimos cruciatus lacerabantur, de tradendis S. scripturæ libris fuisse interrogatos, testatur Prudentius, quando Prætor gentilis Vincentium martyrem ita alloquitur: (d)

*Si tanta callum pectoris
 prædurat obstinatio;
 pulvinar ut nostrum manus
 abomineris tangere;
 saltem latentes paginas
 librosque opertos detege,
 quo secta pravum seminans
 justis cremetur ignibus.*

b

Præ

(a) Jer. 36, 23, (b) I. Maccab. I, 59. (c) Hist. Eccl. lib. VIII, c. XI.
 (d) Prud. Hymn. V. *πρὸς τὸν Σεφάριαν* p. 105.

Præivere ergo gentiles laudabili (si diis placet] exêmplo
 Papæ Romano, qui non modo in Lutheranos brutum
 stringit anathematis fulmen, sed etiam in libros eorum
 igne lævire solet. (a) Sic Martinus V. P. R. peculiari diplomate
 omnes hæreticorum (ita loquuntur homines vanissimi)
 sectas, Wiclefistas & Hussitas, sacrorum communione
 privavit, eorum libros flammis adjudicans. (b) Patres Con-
 ciliî Constantiensis libros eos, quos *Johannes Huss*, præco
 ille justitiæ inter Bohemos, conscripserat, in publico coe-
 meterio exusserunt, Hussô, ad fatalem rogam' trahendo,
 inspectante. (c) Sic Professores Lovanienses *Lutheri* scripta
 flammis tradebant, quo permotus Lutherus Corpus Ju-
 ris Canonici una cum Papali diplomate Wittembergæ (vor
 dem Elster Thore) publice combussit. [d) Eadem rabie Galli
 luci Evangelicæ refragantes, acti sunt. Bercinius enim,
 nobilis juvenis, cum agnita veritate, tenebras papales
 damnasset, ejus libri cremati sunt, & ipse, faucibus an-
 tea laqueo fractis, ignis martyrium luit. Ita enim Histo-
 ricus : *la Sorbonne poursuivit Berquin à outrance, & comme
 on l'eut mis en prison, il fut condamne à se retracter, voyant
 bruler ses livres.* Et post pauca : *Berquin fut condamné à
 être pendu, & son corps brulé* (e) In Dania etiam Rex Fri-
 dericus II. Formulæ Concordiæ subscribere gravatus, lib-
 rum

[a Petr. Suavis Hist. Conc. Trid. p. 530. (b) Ziegler in Theatro tempo-
 rum p. 793. Arnold H. E. T. I. p. 421. (c) Arnold l. c. Parte II. p. 43. [d
 Hist. du Calvinisme contre Maimbourg P. 216. 217. [e Arnold, tt. E.
 Parte II. p. 226.

rum hunc auro & gemmis exornatum, foco affidens in
in ignem misit, licet Lutheranorum sacris esset addictus. (a)

§ IV. Si porro antiquitatis monumenta evolvimus,
non pauca offerunt sese nobis exempla eorum, qui in cujus-
cunque generis libros nefario ausu, ut atroces incendiarii,
sævierunt. Hi ἀπάνθρωποι, quod cum Licinio literas pe-
stem esse Rerump. crederent, libros omnes, si licuisset,
e toto orbe lubentes proscripsissent. Hac μισοβιβλία du-
ctus Imperator Sinensium Xius anno ante Virginis par-
tum 237 libros omnes sui imperii, præter medicos & ju-
diciarios cremari jussit, neque iis etiam pepercit, qui de
temporum calculo, & solis lunæque defectionibus age-
bant. (b) Immensa volumina a tam flagitiosæ ambitionis
tyranno ita deleta fuisse, viris doctis videtur probabile;
(c) Qua immanitate etiam vetustissimi inter Sinenses phi-
losophi, Confucii scripta periissent, nisi alicujus aniculæ
fraude lacinia quædam solerter flammæ fuissent subtra-
ctæ. (d) Neque mirum inter barbaros nullum pretium es-
se libris bonisque literis. Quid enim cum amaracino sui
& graculo cum fidibus? literæ permulcent ingenita dul-
cedine animos mortalium, homines tranquillos, comes
faciles & mansuetos reddunt. In barbaris autem & ar-
morum usu efferatis gentibus nil, præter formam, hu-
manum

(a) Rem narrat Arnold. l. c. Part. 1. 226. (b) Cl. Dominus
Algover, Ancus æstumatissimus in Disp. de Mathesi Sinica p.
28. (c) Hubner. Quæst. Hist. T. ix. pag. 622. [d] Martinus
Martini de rebus Sinicis l. vi,

manum est, unde tantum adversus humanitatis instru-
menta dimanavit odium. (a) Hinc Saracenorum post Ma-
humedem Duces libros quosvis, Alcorano uno excepto,
incendio tradiderunt. Unde tanta! postea inter Arabes
incrementa sumsit ignorantia, ut ii ipsi, qui summo im-
perio præficerentur, quovis asino essent rudiores, nec
litteras pingere aut legere nossent, quod testatur Spence-
rus de legibus Hebræorum (b) Arbitrabantur enim virum
fortem & bellicosum non inter litteras sed arma versari
debere librorumque lectione masculam illam animi vim
atque robur extinguvi. Et hanc ob causam pugnacissima
Gothorum gens extinxit rogam, flammis conceptis jam
undique flagrantem, cui ingentem librorum numerum
jam jam impositura erat, rata, eo se magis hostibus no-
cituram, quo plures iis libros relinqueret, quibus ceu
svauissimo Sirenum cantu sopiti, armorum usum de-
discere paulatim possent. (c) Hispani cum seculis superiori-
bus Americæ orbem incognitum detegerent, imperiti
Monachi vetustissima Peruvianorum monumenta, literis
hieroglyphicis scripta Vulcano obtulerunt, propterea
quod hi ignorantiaæ fraterculi notas hieroglyphicas pro
Magicis characteribus haberent (d). Quam jacturam li-
bro.

(a) Gvilielmus Saldenus de. libr. us. p. 276, [c] l. 1. c. 2. § 3. (e) Aelianus
var. Hist. l. 12, c. 50, Sald. c. 2, p. 30, [d] Morhoff, vol. 1, l. 1, c. v. §. 24.

brorum, unde gentis Americanæ origō repetenda erat, non immerito deplorat; celeberrimus Polyhistoris scriptor Morhoffius. Præprimis autem hic Anabaptistarum Monasteriensium furor notandus est. Cum enim his fanaticis omnia sorderent, quæ hominum industria consignata erant, eorum Regulus, Johannes Matthæus cum socio pari commate Knipperdollingio mandavit, ne quis ullum deinceps librum haberet aut sibi servaret, præter S. Biblia reliqua autem omnia, (a) Sleidano teste, in publicum deferri iussit (quorum pretium 20000 aureorum æstimatum) flammisque consumsit. Pari amentia Anonymus quidam, cuius Saldenus meminit, agitated, suppellectilem omnem librorum, quam pro hominis privati sorte censuque satis amplam habebat, Bibliis S. exceptis, foco accenso, flammis absumendam tradidit. [b) Stultissimos profecto, imo & crudelissimos homines, qui ita in mortuos innocentes desævierunt! an ergo divinarum literarum maiestati derogant libri? an ob aliquorum librorum spurcitiem omnes auctores, Tros Rutulusve tuat, e medio tollendi? Μη γύνοίτο!

Nemo ideo culpatur foecundi flumina Nili

Pestifero foetu quod Crocodilon alit:

Neque rosam propterea ex hortis & ambulacris abesse iubemus, quod nonnunquam illi deformis insideat aranea, & pestilens virus inde sibi colligat. Sed

(a) Sleidanus de statu relig. l. x. p. 521. Cl. Buddeus in disert. de cultura ingenii p. 410. (b) Sald. l. c. p. 204.

§ V. Sed ut è diverticulo, in quod non
injusta nos traxerat indignatio, in viam redeamus,
Iohannes Leo lib. 1. Hist. narrat, (a) libros Græci La-
tiniq; sermonis per omnem Africam superstitiosi ali-
cujus Caliphæ jussu abolitos. Aristotelem Salomonis
(b) MSeta expilasse, eaque pro suis venditasse, nugantur
Iudæi, eundemque veterum philosophorum libros flammis
abolere tentavisse, quidam arbitrantur, quem tamen ab
hoc crimine liberat Iacobus Thomasius. (c) Nonnulli sui
ingenii foetus igne deformarunt. Sic Metrocles, Philo-
sophus, libros suos combussit, dicens:

Hec somniorum sunt imaginacula. [d]

De Virgilio, qui opus Æneidos jusserat post obitum su-
um cremari, res pueris nota est. Ita de eo Gellius (e): *ita-
que cum morbo oppressus, adventare mortem videret, peti-
vit oravitque a suis amicissimis impense, ut Æncida, quam
nondum satis elimasset, adolerent.* Pari ratione Claudi-
us Salmasius, moribundus scripta sua in ignem coniici
jussit, eorumque magnam partem ita periisse testatur
perlonatus Clarmundus. (f)

Quam.

(a) cit. Morhoffio Pol. l. 1. c. v. §. 25. (b) Joach. Langius Histor
philos, p. 218, [c] De Plagio liter, §. 364. 365. (d) Diog. Lærtius in
vita p. 358. (e) l. 16 c. x. (f) Adolphus Clarmundus in vita Salma-
sii p. 127.

§. VI, Quamvis autem ea ignis sit natura, ut, ali-
menta si suppetant, latius semper spargat incendium, in-
iecta protinus comprehendat, comprehensa autem in
favillas redigat: non desunt tamen libri, qui a DEO O. M.
instar amicorum Danielis miraculose in igne servati sunt.
Familiam inter eos jure suo ducit ipsa S. scriptura quæ in
Episcopi cuiusdam orthodoxi manibus, cum ille, veri-
tatem coelestem contra Arianos demonstraturus, in
ignem saltu se iecisset, illæsa mansit, ipso etiam Episcopo
in mediis flammis miraculose servato. [a] B. Johannis
Arndtii Hortulus Paradisiacus aliquoties ignis rabiem e-
ludit, ut ex præfamine, libello huic præmisso, etiam
in vulgus notum est. Iohannis Spangenbergii, primi apud
Nordhufanos Rectoris & ad D. Blasii Pastoris, Homiliæ
Evangelicæ Deo protegente, ab incendio fuere immu-
nes. (b) Rem narrat Martinus Grundmann hoc verborum
tenore: se aliquando pernoctasse in oppido quodam Sile-
siæ, ibique vidisse Postillam, ut barbaro nomine vocant,
Iohannis Spangenbergii, in qua Pastor loci hæc verba
consignaverat: Im Jahr 1633 ist zu N. Hans Junge Witschens
Haus weggebrandt. Diese des Ioh. Spangenbergis Postill ist
von ihm Junge Witschen/ wegen der bey ihm liegenden Soldaten/
unter

(a Mich. Sachse in der Kaiser Chron. P. II. p. 8. (b In der Geschichte
Schule p. 20.

unter die Dachschrauben verstecket / und im Brande wunderbarlich erhalten / hernach im Abraum unter den verbrandten Leimen gefunden worden / jedoch sind die Bretter weggebrandt. Ist ein Wunder zu hören und zu sehen. Addit Grundmannus librum hunc Erfordiae a. 1620. typis Nicolai Schmuccii fuisse impressum & in rei memoriam hos adjecit versiculos:

Flamma vorat stipulas, tignos, laquearia Nitschi,

Spangbergi parcit cur ea flamma libro?

Flaminis aetherei sunt ista volumina ductu

Scripta: DEL verbum flamma vorare nequit.

B. Ioachimi Lutkemanni Homilias Epistolicas MSctas in incendio Rostochiensi miraculose a Deo servatas meminit Dominus Kortholt. (a) Pari ratione DEL adhuc viventis omnipotentem manum vidimus in nupero urbis hujus incendio. Cum enim in vigilis Bartholomæi, a. 1710. vrbi huic denuo luctuosis, etiam ædes Viri Rev. Iohannis Richardi Ottonis, Pastoris ad D. Annæ bene merentis, in cineres essent collapsæ, postridie ejus incendii codex Biblicus ex favillis ardentibus integer protractus est, ceteris libris, qui in eadem mensa domoque fuerant, omnino deletis. Biblia ea sunt formæ quam vocant, octavæ, impressa Luneburgi apud Johannem

Storn

[a] in Traſſatu vom glihenden eisern Ringe zu Hamburg p. 396.

Stern a. 1698. tota integra, tota illæsa, præter aliquam superioris ligulæ partem ab igne aliquantulum ambesam. Quam vellem, Biblia hæc oculis usurpari, manibusque tractari illorum, qui aut ex mentis levitate, aut ex novaturientis seculi improbitate ad Atheismum proclives Dei providentiam in dubium vocant, ut manifestissimo hoc divinæ existentiae indicio convicti, ad saniores mentes sese recipiant!

§. VII. Non autem singula tantum volumina ignis violentia absumta sunt, quemadmodum id ex allatis apparet: sed, quod multo magis dolendum, Bibliothecæ, invidendis sumtibus cœmentæ, & numero librorum & MSætorum multitudine insignes Vulcano in prædam cesserunt. Ingentem hic texere possemus harum Catalogum; nisi amissi thesauri memoria dolorem adgravaret; notissima tamen tantum delibabimus. Bibliotheca Alexandrina à Ptolemæis, Aegypti Regibus instituta, 400000 volumina, vel ut alii volunt, 700000 continu. it (a). Qui numerus priscis temporibus, nondum typographiæ beneficio detecto, stupendus est, & omnem fidem humanam excedere videtur; *sed ea omnia*, inquit **Gellius**, (b) bello priore Alexandrino, dum diripitur ea

c

ci

[a] Seneca de tranqv. an. c. 9. Gell. l. 6. c. 17. [b] Gell. lib. 6. cap. 17.

*evitas non sponte neque opera consulta, sed a militibus forte
 auxiliariis incensa sunt. Quamvis non nemo sit, qui tre-
 centa adhuc eorum millia ab incendio servata fuisse, at-
 firmavit. (a) Pari calamitate in cineres abiit *bibliotheca Capi-
 tolina*, a Domitiano Imp. instituta, & templo Jovis con-
 tigua, quæ tempore Commodi fulmine tacta, coelesti i-
 gne deflagavit (b). Quemadmodum & *bibliotheca Pacis* u-
 na cum *Palatina* conflagrasse fertur, ejusdem Commodi
 tempore (c). Nec mitiorem sortem experta est *Constantino-
 politana*, quæ centum & viginti librorum millia compre-
 hendisse dicitur. Cum enim Constantinopolis, quæ e-
 rat κοινὸν παιδευτήριον πάντων ἀνδρῶπων καὶ πανταίας παιδείας
 ἐργαστήριον, Turcarum impetu capta esset, hic incom-
 parabilis Orientis thesaurus igne periit. Quam ja-
 cturam calidissimis deplorat lacrymis Æneas Sylvius, post-
 ea Papa, qui nunquam, inquit, Græco nomini jactura
 major, quam modo contigit. Xerxes & Darius magnis cla-
 dibus Græciam afflixere, sed bellum literis non intulere.
 Romani Græciam in potestatem suam redegerunt: sed Græ-
 cas literas uitro amplexi veneratique sunt. (d) Præ omnibus
 tamen lugeri meretur *bibliotheca Budana*. Matthias e-
 nim |Corvinus, Hungariæ Rex, exstruxerat Budæ biblio-
 the-*

(a) Sald. c. 2. p. 24. (b) Eusebius & Orosius citante Rappolto in
 Com. ad Horat. p. 521. (c) Rapp. l. c. (d) Mich. Neander in
 Chronico p. 293.

thecam, cui similem orbis Europæus non vidit. Erat
 illic Poetarum, Oratorum, Philosophorum atque Histo-
 ricorum vis immensa, erant Auctores Græci innumera-
 biles, nemini doctorum antea aut paucis omnino visi. Ea
 urbs cum anno 1542. in Solimañi II. manus pervenisset, hæc
 bibliotheca a militibus perditâ atque igne deleta est, ma-
 gna parte librorum Byzantium, tanquam ad perpetuos
 carceres deportata (a). Qvis non totus tremat horreatque,
 qui hoc sacrilegium perpendit? profecto cum Iove Ho-
 merico *Ψιάδας ἀμαρτοέσας* quis destillet, qui cogitaverit,
 ab unius sæpe militis rabie maiorem calamitatem orbi
 literato, quam ab ulla barbarie, illatam fuisse. Sed quid
 prodest, memoriam refricare doloris, qui insanabilis est,
 & medicas manus non patitur? sepulti sunt & boni hi au-
 ctiores æterna oblivionis nocte, ex his Orci faucibus nun-
 quam in dias luminis auras protrahendi. Porro Cremo-
 næ a. 1553. arserunt 12000 volumina Hebraica (b). Jani Gru-
 teri bibliotheca magnam partem a milite furibundo info-
 co exusta est, Heidelbergensi, cuius Bibliothecarius ille
 fuerat, Romam transportata. (c) Quam barbaram etiam
 immanitatem Fuldana (d) & Walckenredana (e) bibliothecæ
 per-

(b) Conf. Brasficani Jcti epistola, Salviani operibus prædxa.
 (c) Dn. Hoffmannus Rector. Sch. Francoh. in Progr. ex Lohmeiero
 de bibliothecis. (d) Clarmund, in vita Gruteri p. 106. (e) Morhoff
 Polyh. (f) Eckormius in Chron. Walck. p. 196, P. I. c. V.

perferunt, quamvis de libris igne absumtis taceat **Ec-**
stomius. Novissimis temporibus Bibliothecæ complures in
calamitosissimo incendio Londinensi die 2 Sept. A. 1666. pe-
rierunt ut bibliotheca *Scorialensis*, in qua MS&torū copia ma-
xima & bibliotheca *Th. Bartholini*, qui singulari libro jactu-
ram hanc deploravit. (b) *Hevelii*, Mathematici peritissimi
bibliotheca igne absumta est, eiusque lucubrationes & ma-
chinæ cum incomparabili rei Mathematicæ damno perie-
runt (b). Et quis foret finis, si omnia *βιβλιοθεσείας* exempla
hinc & inde facta commemorare vellemus? Quem juvat
huic indulgere dolori, consulat is Domini Spizelii Arca-
na bibliothecarum, & reperiet, plures fortassis libros, i-
gnis violentia aliisque casibus periisse, quam hodie adhuc
in eruditorum museis conspiciuntur.

§. VIII. Quando ergo deformis iste veneris maritus,
Vulcanus inquam, Musis nunquam non infensus existit,
quid est, quod mecum alii huic librorum helluoni diras
ingerere velint. Consueta facit, & quamvis nonnunquam
eum inter & Musas videantur factæ induciæ, semper ta-
men redit ad ingenium. Et quemadmodum fluvius in
plures alveos divisus, non solum vada aperit, sed tandem
etiam exsiccat: ita calamitas, quæ ad plures redunda-
vit,

(a) Morhoff, Polyh. l. 1. c. v. § 21. (b) Morh. l. c.

vit, levior fit, & in communi miseria lacrymæ citius exar-
rescunt. Vos ergo, qui in nupero incendio mecum libra-
riam jacturam fecistis, cogitate, quot & quantæ biblio-
thecæ cum nostra curta librorum suppellectili nullo modo
comparandæ, iverint pessum. Non soli sumus, quorum
libros flamma voravit. Muniamus ergo pectus nostrum
patientia, & DEVM O. M., quo auctore hæc mala eve-
nerunt, sine murmure veneremur. Placuit ita coelesti
Patri, cui ego me submittam, feramque, quod emenda-
re non possum.

Τλήσομαι, ἐν σήθροισιν ἔχων ταλαπενθεῖα θυμόν.
DEUS ille, qui hæc abstulit, ὅλω θυλαίκα meliora reddere
potest. Scholam reddidit phoenicis instar è cinere, for-
mosius resurgentem, quidni idem DEVS amissos reddat
libros? Spes hæc sacra nititur anchora, qua fretus non de-
spondebo animum,

-- -- *quatiat licet*

Orbem tumultus, terraque sedibus

Convulsa, montium ruinis

Arctet aquas pelagi frementes.

§. IX. Cæterum dum Helicon noster, in quo superioris an-
no nil nisi lugubres lessus, næniæ & præficarum luctus
audiebantur, crastino die abiectas iterum sonare docebit
citharas; quo **MAGNIFICVS REIPVBLICÆ NORD-
HVSANÆ MAGISTRATVS** Athenæum nostrum so-
lemni

lemni ritu DEO O. M. dedicari sacrarique jussit: ad hæc publica sacra, quæ VIR summe REVERENDVS, *Dn. Johannes Nicolaus ROHRMANNVS*, SS. Ministerii apud nos Primarius, S. Consistorii Assessor, Scholæque Inspector præclarissime meritis, piis votis precibusque auspicabitur, omnes omnium ordinum VIROS honoratos, bonisque literis faventes, ea qua decet, observantia humanissime invito, obnixè rogans, vt benevola præsentia Musas nostras squalido quasi carcere satis diu detentas, nunc autem in lucem adspectumque prolatas reficere atque recreare velint. Ipse ego postquam dixero, de causis, quæ juventuti, quo minus in publicis scholis ad veram sapientiam perveniat, obstaculo sunt, producam quinque ἀκροάσιως nostræ alumnos, juvenes vitæ integritate, morum probitate, & doctrinæ præstantia ornatissimos, qui, ut viri-um suarum in celebritate facerent periculum, modeste petiverunt. Horum

I. *Christianus Ernestus Zetschel*. Nordh. Perorabit de
scholarum inter Hebraeos, Graecos & Christianos
origine.

II. *Henricus Fridericus Schmiedekin.* Bockelhagena-Cher-
ruscus. Extollet Scholarum in Rep. utilitatem, ac
necessitatem.

III. *Gottlieb Vitalis Rohrmann.* Nordh. disquiret, utrum
præstet domi, an in scholis publicis ad sapientiae de-
cus per duci.

IV. *Johannes Gottlieb Weberi.* Nordh. Magistratui, Ephoriæ,
Collegio Scholastico, ut & alumnorum coronæ
gratulabitur de Schola, instaurata.

V. *Andreas Jacobus Hoffmann.* Nordh. Lætabitur de felici-
tate scholæ, & Carolo III, Hispaniarum REGI,
ad imperatoriam majestatem evecto gratulabitur,
eum Carolo M, comparaturus.

Nos

Nos quantum precibus & observantia possumus, Musarum nostratum Patronos rogamus atque obtestamur, ut crastino die, sacris publicis in æde D. Nicolai finitis, in supremo lycei nostri acroaterio confluant, & de hisce honestissimis rebus oraturos pro usitata benevolentia audiant. Sic crastinæ solemnitati splendor, rei scholasticæ ornamentum, & nostris tironibus calcar ad majores ausus addetur. Scrib. Nordhusæ d. 29 Oct. A. O. R. cio 1661.

(1)
Cento Virgilianus
 de
Incendio Nordhusano.

QUÆ regio in terris (a) divini gloria ruris (b)
 Fundit humo facilem victum, justissima tellus; (c)
 Hic gelidi fontes (d), & fertilis ubere campus. (e)
 Hic ver purpureum, varios hic flumina circum
 Fundit humus flores (f) nudoque sub ætheris axe (g)
 Hic formosus oves ad flumina pavit Adonis (h)
 Is locus, urbis, (i) vbi gentis cuuabula nostræ [k]

*Guldens-
 via vici-
 na nostræ
 Nordhus.*

NORDHUSÆ situs.

Urbs antiqua fuit (l) multos dilecta per annos (m)
 Fronte sub adversa (n) saltus & iustra feraium. (o)
 Illicibus crebris sacra nemus accubat umbra (p)
 Mons circum (q), cinctum assidue cui nubibus atris
 Piniferum caput, & vento pulsatur & imbri. (r)
 Parte alia (s), apricis coqvitur vindemia saxis (t)
 Dives opum (u) dives pictai vestis & auri (v)
 Hic focus, & tædæ pingues, hic plurimus ignis (x)
 Ingentem coelo sonitum dedit, inde secutus (y)

*Der Kohn-
 stein.
 der Harz.*

A

Ilicet

(a) *Æn. libr. I. v. 464.* [b] *Georg. I, 168.* (c) *G. II, 460.* (d) *Ecl. X, 42.*
 (e) *G. II, 182.* [f] *Ecl. IX, 40.* (g) *Æ. II, 512.* (h) *Ecl. IX, 18.* (i) *Æ. III,*
393. (k) *Æ. III, 150.* (l) *Æ. I, 16.* (m) *Æ. IX, 85.* (n) *Æ. I, 170.* (o) *G. II,*
471. (p) *G. III, 334.* (q) *Æ. XII, 929.* (r) *Æ. IV, 249.* (s) *Æ. VIII, 686.*
 (t) *G. II, 532.* (u) *Æ. I, 18.* (v) *Æ. IX, 26.* (x) *Ecl. VII, 49.* (y) *G. II, 506.*

(2)

Ilicet ignis edax summa ad fastigia vento
Volvitur, exsuperant flammæ, furit (a) & ruit atram
Ad coelum picea crassus caligine nubem, (b)

Incendium nocte concubia exortum.

Nox erat, & terris animalia somnus habebat (c)
Atque fere mediam coeli nox humida metam
Contigerat (d), placidum carpebant fessa soporem
Corpora per terras, (e) pecudes, piæque volucres: (f)
Exoritur clamorque virum, clangorque tubarum (g)
Cum sonitu venit, & ruere omnia visa repente (h).
Quique (i) fedet custos aut summi culmine templi,
Turribus aut altis (k) signum, cornuque recurvo,
Intendit vocem (l): *per moenia clarior ignis*
Auditur, (m) furit immissis Vulcanus habenis. (n)

Terror & trepidatio civium.

Hoc fletu concussi animi, (o) vox faucibus hæsit. (p)
Vota metu duplicant, (q) subito vulgata per urbem
Fama volat, (r) magnisque urbem terroribus implet. (s)
Ferte citi (t) manibus lymphas (u), succurrite fessis, (v)
Præcipitate moras (x), extinguere fontibus ignes (y)

F29

[a Æ. II, 758 (b G. II, 309. (c Æ. III, 147. (d Æ. V, 835. (e Æ. IV, 522. (f Æ. IV, 525. (g Æ. II, 313. (h Æ. VIII, 529. (i G. I, 21. (k Æ. IV, 186. (l Æ. IX, 536. (m Æ. II, 705. (n Æ. V, 662. (o Æ. IX, 497. (p Æ. IV, 280. (q Æ. VIII, 556. (r Æ. VIII, 554. (s Æ. XI, 448. (t Æ. IV, 594. (u Æ. I, 705. (v Æ. XII, 336. (x Æ. VIII, 443. (y Æ. II, 686.

(3)

Fas & jura finunt (a). Quæ vox, ut venit ad aures, [b]
Tollitur in coelum clamor (c), moestusque per omnes
It gemitus (d), fulsere ignes & conscius æther. (e)
Exoritur trepidos inter discordia cives,
Urbem alii reserare jubent (f), pars claudere portas. (g)
Discurrunt alii (h), quærit pars semina flammæ
Abstrusa in venis silicis (i); per dura cucurrit
Ossa tremor [k] gelidusque coit formidine sanguis (l)

Ardor civium, studiumque flammæ extinguendi.

Nec minus interea [m] pueri innuptæque puellæ (n)
Accipiunt inimicum imbrem (o) fluvialibus undis (p)
Nec mora, nec requies (q) mens omnibus una sequendi (r)
Pro se quisque viri summa nituntur opum vi (s)
Hærent parietibus scalæ, postesque sub ipsos
Nituntur gradibus (t) turres ac tecta domorum
Culmina convellunt (u) operum labor omnibus unus [w]
sed non idcirco flammæ atque incendia vires
Indomitas posuere; (x) ignes ad tecta volare (y)
Plurima, perque vias (z) hominumque urbisque labores
Defessi adspicimus, (aa) nec spes opis ulla dabatur. (bb)

Bo.

(a) G. I, 269. (b) Æ. II, 119. (c) Æ. XII, 462. (d) Æ. IX, 496. (e) Æ. IV, 168. (f) Æ. XII, 583. (g) Æ. XI, 883. (h) Æ. XII, 577. (i) Æ. VI, 5. (k) Æ. VI, 54. (l) Æ. III, 30. (m) Æ. VI, 212. (n) Æ. II, 238. (o) Æ. I, 127. (p) Æ. IX, 70. (q) Æ. XII, 553. (r) Æ. X, 128. (s) Æ. XII, 552. (t) Æ. II, 442. (u) Æ. II, 445. (w) G. IV, 124. (x) Æ. V, 680. (y) Æ. XII, 596. (z) Æ. II, 564. (aa) Æ. II, 284. (bb) Æ. I, 803.

(4)

Bonorum jactura.

Tum vero ingeminat clamor, (a) congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo, (b)
Dona laboratae Cereris (c) portantur avari
Pygmalionis opes (d), aurique eborisque talenta. (e)
Corripuit (f) pallam signis auroque rigentem, (g)
Et picturatas auri sub tegmine vestes. (h)
Nec prius absistit (i) Vulcanum spargere tectis (k)
Luminibus flamma arrectis (l); quam clarior ignis (m)
Perque domos (n) victor, perque alta cacumina regnat. (o)

TURRIS NICOLAITANÆ deflagratio.

Turris erat vasto suspectu (p) altissima visu (q)
Hanc ex diverso (r) tunc flamma furentibus Austris (s)
Occupat (t), ingeminant curæ, rursusque resurgens (u)
Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit. (w)
Horresco referens (x) stat ferrea turris ad auras (y)
Sed manet infontem gravis exitus, (z) ardua saxis (aa)
Volvitur in caput (bb) & concusso vertice nutat, (cc)
Ad terram non sponte fluens (dd): illabitur urbi (ee)
Congemuit, traxitque jugis avulsa ruinam. (ff)

Tem-

[a] Aen. V, 227. [b] Aen. VI, 225. [c] Aen. III, 181. [d] Aen. I, 369. [e] Aen. XI, 334.
[f] Aen. I, 192. [g] Aen. I, 652. [h] Aen. III, 483. [i] Aen. I, 196. [k] Aen. VII, 77. [l]
Aen. II, 173. [m] Aen. II, 705. [n] Aen. II, 365. [o] G. II, 307. [p] Aen. IX, 530.
[q] Aen. VIII, 234. [r] Aen. II, 716. [s] Aen. II, 304. [t] G. IV, 440. [u] Aen.
IV, 522. [w] G. IV, 385. [x] Aen. II, 204. [y] Aen. VI, 554. [z] Aen. X, 621.
[aa] Aen. VIII, 417. [bb] Aen. I, 120. [cc] Aen. II, 629. [dd] Aen. II, 828.
[ee] Aen. II, 240. Aen. ff. II, 631.

(5)
TEMPLI NICOLAITANI *incendium.*

Diverſo interea miſcentur moenia luſtu (a
Dum curæ ambigæ, dum ſpes incerta futuri. (b
Præterea fuit in tectis de marmore TEMPLVM, (c
Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis [d
Ignis ubi in medio [e] primum ſub cortice tectus
Robora compendit (f) late loca ſulphure fumant (g
Fit ſtrepitus tectis (h), media teſtudine templi (i
Jamque faces & ſaxa volant; (k) crudelis ubique
Luſtus, ubique pavor, [l] dant clara incendia lucem [m
Nos pavidi trepidare metu, (n) veniamque precari [o
Vocibus his: [p] quem das finem, Rex magne, laborum? [q
Poenarum exhaustum ſatis eſt, [r] miſerere laborum
Tantum, miſerere [s]: aſt nullis ille movetur
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit [t

CURIÆ *incendium.*

Sed fugit interea (u), fugit ilicet ocyor Euro, (w
Par levibus ventis [x], viresque acquirit eundo, [y
Involvens umbra magna terramque polumque, [z
Eſt domus alta, [aa] forum & patribus dat jura vocatis [bb
Perpetui hic ſoliti patres conſidere menſis. [cc

A 3

Jura

[a Aen. II, 298 [b Aen. VIII, 580 [c Aen. IV, 457. [d Aen. VII, 171. [e G.
II, 528. (f G. II, 304. [g Aen. II, 698. [h Aen. I, 729. [i Aen. I, 509.
[k Aen. I, 154. [l Aen. II, 368. (m Aen. II, 569. (n Aen. II, 685.
(o Aen. III, 144. (p Aen. IX, 83. (q Aen. I, 245. (r Aen. IV, 356. (s
Aen. II, 143. (t Aen. IV, 440. (u G. III, 283. (w Aen. VIII, 223. (x
Aen. IV, 702. (y Aen. IV, 175. (z Aen. II, 251. (aa Aen. X, 126. (bb
Aen. V, 758. (cc Aen. VII, 170.

Jura magistratusque legunt, sanctumque Senatum. [a]
 Illa m̄ omnis tectis, agrisque effusa juvenus
 Turbaque miratur matrum (b) nunc vulnus acerbum [c]
 Infelix. (d) multamque accepit rimosa paludem. [e]
 Spargit [f] commistam Vulcanus ad astra favillam, (g)
 Limina perrumpit, postesque a cardine veilit, (h)
 Nec requierit enim, donec (i) dedit ampla ruinam. (k)

Flammæ violentia ulterius progrediens.

His agitur furiis (l) scelcrata insania [m] flammæ, [n]
 Sævit & in lucem stygiis emissa tenebris. (o)
 Volvitur ater odor tectis, (p) it clamor ad alta
 Atrox (q) saxa sonant, vacuas it fumus ad auras. (r)
 Jamque catervatim dat stragem (s) accensa furore (t)
 Et totam luctu concussit funditus urbem. (u)
 Non aliter, quam si immissis ruat hostibus omnis
 Carthago, aut antiqua Tyrus; (w) non fulmine tanti
 Dissultant crepitus (x), murali concita nunquam
 Tormento sic laxa fremunt, (y) & viscera montis: (z)

Quam

[a] Aen. I, 430. (b) Aen. VII, 812. (c) Aen. XI, 823. (d) Aen. XII, 870. (e)
 Aen. VI, 414. (f) Aen. VI, 636. (g) Aen. IX, 76. [h] Aen. II, 480. (i)
 Aen. II, 100. (k) Aen. II, 310. [l] Aen. XII, 101. [m] Aen. VII, 461. [n]
 Aen. VI, 6. (o) G. III, 551. (p) Aen. XII, 590. (q) Aen. IV, 665. (r) Aen. XII,
 592. [s] G. III, 556. [t] Aen. IX, 688. (u) Aen. XII, 564. (w) Aen. IV, 660
 (x) Aen. XII, 922. (y) Aen. XII, 921. [z] Aen. III, 575.

(7)

Quam multa in tectis crepitans *a*) à vertice flamma
Funditur *b*), eructans liquefactaque saxa sub auras. (*c*)

SERENISSIMI PRINCIPIS SCHWARTZBURGICI

ad urbem adventus.

Hos inter motus, medio flagrante tumultu, (*d*)
PRINCEPS ante omnes *e*) summa decurrit ab arce, (*f*)
Nobilis, & fama multis memoratus in oris. [*g*]
Ingrediens *h*) magna juvenum stipante caterva, (*i*)
Os humerosque DEO similis *k*), quem Thracius albis
Portat equus bicolor maculis *l*) longo ordine matres
Stant circum *m*) tristes, & tunsæ pectora palmis, (*n*)
Conclamant *o*): O fama ingens, ingentior armis, (*p*)
DIS genite, & geniture DEOS (*q*) miserere laborum, (*r*)
Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos, [*s*]
Funditus occidimus *t*) ruit alto à culmine Troja! [*u*]
ILLE regit dictis animos, & pectora mulcet. (*uv*)
Conspicit ingentem [*x*] in nimbo volitare favillam, (*y*)
Multa gemens (*z*) sortemque animo miseratus iniquam (*aa*)
Auxilioque levare viros [*bb*], lenire dolentes

30

[*a*] G. I, 449. [*b*] Aen. X, 270. [*c*] Aen. III, 576. (*d*) Aen. XI, 225.
(*e*) Aen. IV, 833. (*f*) Aen. II, 41. (*g*) Aen. VII, 564. (*h*) Aen. VIII, 309.
(*i*) Aen. 501. [*k*] Aen. I, 593. [*l*] Aen. V, 565. (*m*) Aen. II, 766. (*n*) Aen. I,
485. (*o*) Aen. X, 738. [*p*] Aen. XI, 124. (*q*) Aen. IX, 642. (*r*) Aen. II, 143.
[*s*] Aen. II, 363. [*t*] Aen. XI, 413. (*u*) Aen. II, 290. (*uv*) Aen. I, 157. [*x*]
Aen. V, 611. [*y*] Aen. V, 666. (*z*) G. III, 226. [*aa*] Aen. VI, 332. (*bb*)
Aen. II, 452.

Solando cupit, & dictis avertere curas. (a)
 Talibus attonitus [b) fatis, urbisque ruina (c)
 Ipse inrer primos (d) oculos per singula vertit (e)
 Nunc hos, nunc illos aditus, urbemque pererrat [f
 Lustrat equo muros, aditumque per avia quærit; (g)
 At non tardatus casu, neque territus heros, (h)
 Instat vi patria PRINCEPS (i), seque ipse per ignem
 Præcipiti jecit saltu (k) tum cætera pubes [l
 Exitii positura modum [m] vestigia pressit. [n
 Haud mora, festinant jussi, rapidisque feruntur
 Passibus (o), adspirat primo fortuna labori. (p)
 Verum ubi nulla datur coecum exsuperare potestas (q)
 Exitium (r), glomeratque ferens incendia ventus [s
 Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas, (t
 Frangimur, heu, fatis, inquit, ferimurque procella! [u
 Vidimus [vv) excidiis urbem, miserosque penates (x
 Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari [y
 Non opis est nostræ (z), tantos superare labores (aa
 Ultricis flammæ (bb); verum inclementia divum
 Has evertit opes (cc), totamque a sedibus urbem

ERUIT

(a) Aen. IV, 395. (b) Aen. III, 172. [c] Aen. XII, 610. (d) Aen. XII, 579.
 (e) Aen. VIII, 618. (f) Aen. V, 441. [g] Aen. IX, 58. (h) Aen. V, 453.
 [i] Aen. II, 491. [k] Aen. 256. (l) Aen. VII, 614. (m) Aen. VII, 129. [n]
 Aen. VI, 197. [o] Aen. VII, 156. (p) Aen. II, 385. [q] Aen. VII, 591. (r) Aen.
 XII, 761. (s) G. II, 311. (t) Aen. I, 97. (u) Aen. VII, 594. [vv] Aen. XI, 397.
 (x) G. II, 505. (y) Aen. VII, 76. (z) Aen. I, 605. [aa] Aen. III, 368. (bb)
 Aen. II, 587. [cc] Aen. II, 602.

(9)

Eruit [a]; agnosco veteris vestigia flammæ. (b)
Dixerat hæc (c); atque acer equo turbata reliquit (d)
Moenia (e). Nos vano moesti comitamur honore: [f]
I, decus, i, nostrum, melioribus utere fatis, [g]
Semper honos, nomenque Tuum; laudesque manebunt. (b)

Agriculturarum ex vicinia ad urbem confluxus.

Aurora interea miseris mortalibus almam
Extulerat lucem [i], & pavidos terrebat agrestes (k)
Ilicet ignis edax [l], caligine turbidus atra. (m)
Indomiti agricolæ (n) concurrunt undique telis (o)
Agrestisque manus (p) properans adventat ad urbem (q)
Mirantur portas strepitumque (r) & rara domorum
Tecta vident (s), tum quæ fortuna sit urbi (t)
Suspiciunt: iterum atque iterum fragor intonat ingens [u]
Idem omnes simul ardor habet, rapiuntque, ruuntque [w]
Illi inter sese magna vi (x), tecta domorum
Culmina conveliunt (y) liquidos dant ordine fontes (z)
Accingunt omnes operi (aa); semiuista madescunt
Robora (bb), collecti coeunt [cc], succurrere tectis (dd)
Hoc opus, hic labor est (ee), opere omnis semita fervet (ff)

Civium ex urbe abitus in vicina loca.

At fessi tandem cives (gg) fatisque repulsi, (hh)
Si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui, (ii)
Atque ea (kk) vi superum (ll) fatis urgetur acerbis: (mmm)

b

Saxa

(a) Æ. II, 612. (b) Æ. IV, 23. (c) Æ. XI, 132. (d) Æ. V, 669. (e) Æ. XII, 706. (f) Æ. XI, 52. (g) Æ. VI, 546. (h) Æ. I, 613. (i) Æ. XI, 182. (k) Æ. VIII, 349. (l) Æ. II, 758. (m) Æ. XI, 876. [n] Æ. VII, 521. (o) Æ. VII, 520. (p) Aen. XI, 678. (q) Aen. XI, 510. (r) Aen. I, 426. (s) Aen. VIII, 70. (t) Aen. I, 458. (u) Aen. VIII, 527. (w) Aen. IV, 581. (x) G. IV, 174. (y) Aen. II, 445. (z) G. IV, 376. (aa) Aen. II, 235. (bb) Aen. V, 697. (cc) Aen. VII, 582. [dd] Aen. II, 451. (ee) Aen. VI, 129. (ff) Aen. IV, 407. (gg) Aen. VIII, 493. (hh) Aen. II, 13. (ii) Aen. II, 659. (kk) Aen. IX, 1. (ll) Aen. I, 4. [mmm] Aen. X, 583.

Saxa pet, & scopulos, & depressas convalles
 Diffugiunt [a], densaque ad muros mole feruntur. [b]
 Egressi superant fossas [c], lucet via longo
 Ordine flammaram, & late discriminat agros [d]
 Tum pavida tectis matres ingentibus errant,
 Amplexæque tenent postes (e), circum ubera nati (f)
 Districti pendent (g), duri solatia casus. [h]
 Ast illæ [i], dum se glomerant (k), velut agmine factæ,
 Qua data porta ruunt [l], pedibus timor addidit alas (m),
 Qui celerare fugam, patriaque excedere suadet. (n)
 Ergo iter inceptum celerant (o), ex urbe ruentes, [p]
 Exilioque domos, & dulcia limina mutant (q).
 Pars [r] adscendebant collem, qui plurimus urbi
 Imminet, adversasque adspectat desuper arces. [s]
 Pars autem (t) (neque enim fuga jam super ulla periculi est) [u]
 Dona laboratæ Cereris [v], Cerealiaque arma
 Expediunt fessi rerum (x) fusique per herbam [y]
 Lenibant curas, & corda oblita laborum [z],
 Venturæque hiemis memores (aa), gelidæque pruina (bb)
 Admovere focis ulmos, ignique dedere (cc)
 Nulli certa domus (dd), vivoque sedilia saxo. (ee)

Tilia Phoebea & ædificii Scholastici deflagratio.

Interea medium (ff) conscenderat igneus orbem [gg]
 Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustrat. [hh]
 Non tamen abstinuit (ii) crepitantibus urere flammis (kk)
 Urbis opus [ll] plausuque volat fremituque secundo. (mm)

Est

(a G. III, 276. [b Ae. XII, 575. (c Æ. IX, 314. (d XI, 144. (e Ae. II, 490.
 [f Ae. VIII, 54. (g Ae. VI, 617. [h Ae. VI, 277. [i Ae. V, 676. (k Ae.
 IX, 539. (l Ae. I, 87. (m Ae. VIII, 224. [n Aen. I, 391. (o Ae. VIII, 90
 [p Ae. IV, 401. (q G. II, 511. [r Ae. VI, 218. [s Ae. I, 423. [t G. II, 14.
 [u Ae. VIII, 221. [vv Ae. VIII, 181. (x Ae. I, 181. (y Ae. I, 218. (z Ae.
 IV, 528. (aa G. IV, 156. (bb G. II, 263. (cc G. III, 378. (dd Ae. IV, 673. (ee
 Ae. I, 171. (ff Ae. V, 1. (gg Ae. VIII, 97. (hh Ae. IV, 607. [ii Ae. II, 534
 [kk G. I, 95. (ll Ae. V, 124. (mm Ae. V, 338.

Des
 Kirsch-
 Berg.

Est in secessu (a) foribus [domus] alta superbis [b]
 Religionem patrum multos servata per annos (c)
 Hanc multos florentem annos [d] sacer ignis edebat. [e]
 Vestibulum ante ipsum [f] ramis felicibus arbor
 Exiit ad coelum [g], atque umbra complexa penates (h) Die
 Sacra comam, multosque metu servata per annos, [i] Schula
 Ipsa ingens arbor (k) olim venerabile lignum [l] Sinder
 Intemerata focis [m] flammam despectat ovantes (n)
 HEU nihil invitis fas quenquam fidere divis! (o)
 Namque ut conspectu in medio (p) jam proximus ardet
 Ucalegon (q), propiusque æstus incendia voluunt: [r]
 Tum primum [s] stetit illa tremens (t), immissa repente (u)
 Lambere flamma comas, & circum tempora pasci. (v)
 Verum etiam (x) ignis edax (y) non inferiora secutus (z)
 Altior insurgens (aa) frondesque elapsus in altas (bb)
 Per ramos victor, perque alta cacumina regnat. (cc)
 Tunc vicina astris (dd), quæ quantum vertice ad auras
 Ætherias, tantum radice in Tartara tendit, (ee)
 Ad terram defluxit (ff) inops, inhumataque [gg] & alte
 Consternunt terram, concusso stipite, frondes, (hh)
 Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras. (ii)
 Jamque faces ad tecta volant (kk), subitoque fragore (ll)
 Ignem (mm) summa super labentem culmina tecti

Cere

(a) Æ. I, 163. (b) G. II, 461. (c) Æ. II, 715. (d) Æ. VIII, 481. [e] G. III, 566
 (f) Æ. II, 469. (g) G. II, 81. (h) Æ. II, 514. (i) Æ. VII, 60. (k) G. II, 131. (l)
 Æ. VII, 767. (m) Æ. III, 178. (n) Æ. X, 409. (o) Æ. II, 402. (p) Æ. II, 67.
 (q) Æ. II, 311. (r) Æ. II, 706. (s) Æ. VIII, 222. (t) Æ. II, 52. (u) Æ. X, 40.
 (v) Æ. II, 684. (x) G. III, 663. (y) Æ. II, 858. (z) Æ. VI, 170. (aa) Æ. XII,
 502. (bb) G. II, 305. (cc) G. II, 307. (dd) Æ. V, 759. (ee) Æ. IV, 445. (ff)
 Æ. XI, 501. (gg) Æ. VI, 325. (hh) Æ. IV, 444. [ii] Æ. XII, 552
 (kk) Æ. XII, 656. (ll) Æ. II, 692. (mm) Æ. 179.

Cernimus (a), ardet apex [b] Phœbeæ lampadis instar (c)
 At me tum primum! sævus circumstetit horror; (d)
 Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus hæsit. [e]
 Implevi clamore vias [f], plangoribus ædēs: (g)
 Talia vociferans (h): Mea sera & sola voluptas, (i)
 Et prædulce decus (k), nimium crudele luiti
 Supplicium [l]! tantæne animis coelestibus irae? (m)
 Quem fugis? ah! (n) quis te nostris complexibus arcet? (o)
 Siste gradum, teque adspectu ne subtrahere nostro (p),
 O pater omnipotens (q) precibus si flecteris ullis (r)
 Respice ad hæc (s), miserere domus labentis [t] ab alto [u]
 Et tu, oro, solare inopem, succurre relictæ [uv];
 Ipse tibi ad tua templa feram solemnia dona [x]
 Multa tibi ante aras nostra cader hostia dextra (y),
 Talia fundebam lacrymans, longosque ciebam
 Incassum fletus (z), lacrymæ volvuntur inanes, (aa)
 Nec vires heroum, infusaque flumina profunt [bb],
 Sed tamen iste DEVS [cc] coeli qui sidera torquet (dd)
 Ad fuit, & (ee) coelo tandem miseratus ab alto est, (ff)
 Hinc ubi jam (gg) toto descendit corpore pestis, [hh]
 Et direpta domus (ii), gemitumque dedere cavernæ: (kk)
 Vulcani (ll) gravis ira & inexsaturabile pectus (mm)
 Conticuit tandem, factoque hic sine quievit. [nn]

[a] Æ. II, 695. [b] Æ. x, 270. [c] Æ. III, 627. (d) Æ. II, 595. (e) Æ. XII, 868.
 (f) Æ. II, 770. [g] Æ. XII, 607. [h] Æ. x, 651. (i) Æ. VIII, 581. [k] Æ. XI,
 155. [l] Æ. XI, 841. (m) Æ. I, 15. (n) Ecl. II, 60. (o) Æ. V, 742. (p) Æ. XI,
 465. (q) Æ. XII, 178. (r) Æ. II, 689. (s) Æ. VII, 454. [t] Æ. IV, 318. [u]
 Æ. VII, 704. [uv] Æ. IX, 290. [x] Æ. IX, 627. [y] Æ. I, 338. (z) Æ. III,
 344. (aa) Æ. IV, 449. (bb) v. 684. [cc] Ecl. I, 19. (dd) Æ. VIII, 141.
 (ee) Æ. x, 143. (ff) Æ. v, 727. (gg) G. IV, 58. (hh) Æ. v, 683. (ii) Æ. II,
 563. (kk) Æ. II, 53. (ll) G. IV, 346. [mm] Æ. v, 781. (nn) Æ. III, 718,